

KOLUMN | Det nya Kina

SOFIA NERBRAND
sofia.nerbrand@magasinetneo.se

Vi ska inte låta oss förföras

HANGZHOU Vi sitter i ett tehus och dricker bygdens gröna te. Utanför vajar bambun. Lotusblommorna håller på att vissna ner för säsongen i den berömda sjön. Där utanför väntar också en ”svans”, det vill säga ett antal personer som förföljer oss. De kommer från den lokala säkerhetstjänsten, berättar vår värd.

Vi kikar ut, men fortsätter vårt samtal om den kinesiska statsapparatusens förtryck av den egna befolkningen. Ändå finns det många modiga personer, som arbetar mer eller mindre i det fördolda för större öppenhet.

Ekonomi har däremot redan öppnats. Kapitalismens intåg i Kina kan inte undgå någon. En kväll promenerar vi längs de splitternya kajerna längs Pärfloden i Guangzhou (tidigare Kanton). Före 1979, då ekonomin öppnades, fanns det bara två riktigt höga hus i denna gamla handelsstad, men nästan allt nytt är uppfört under de senaste tio åren. Floden kantas nu av massor av imponerande, högresta bostadshus och på många finns bygställningarna fortfarande kvar. Trots den sena timmen bankas och snickras det fortfarande.

Förutsättningen för att man ska kunna bygga så mycket och så snabbt är att det finns över en halv miljard människor som ännu lever i det riktigt fattiga Kina. De rör sig in mot städerna för att få bättre jobb, som att konstruera hus, järnvägar, flygplatser, kläder och datorer. På den nya bostadsorten har de varken rätt till sjukvård, skola till sina barn eller att samlas i fackföreningar. Även om lönerna har stigit dramatiskt under två decennier av fenomenal tillväxt tjänar de inflyttade arbetarna bara 600–800 kronor. I månaden.

När vi handlar våra julklappar ska vi sända en tacksamhetens tanke till de oerhört hårt arbetande kineserna – de ger oss billiga varor och låga räntor. Samtidigt kan vi ge dem inkomster och viktiga influenser om etik och arbetsvillkor.

Kommunismen har blandats upp med en kapitalism som onekligen ger hundratals miljoner kineser ett betydligt högre välstånd än de någonsin haft tidigare. Men det politiskt slutna samhället hindrar dem från att bli mentalt rika.

I Kina råder det brist på förtroende, som är så viktigt för att göra affärer och bygga upp en fungerande demokrati med ett levande civilt samhälle. Tilliten till medmänniskorna är rejält tilltufsad efter kulturrevolutionen. Fortfarande är det så att i de små institut och sammanslutningar som trots repression växer fram finns det ofta uppgiftslämnare som rapporterar till staten vad som försiggår.

Myndigheterna trakasserar och hotar sedan inte bara den anklagade, utan också familj, släkt och vänner. De som arbetar för en uppmjukning av denna polisstat vet därför inte om de verkligen kan lita på sina kolleger. Men dagens fria ekonomi ger nya kreativa lösningar – eftersom man måste ha ett statligt tillstånd för att få bilda en organisation, startar de flesta i dag ett företag i stället för att undvika insyn.

När jag rör mig runt i Peking och Shanghai och blickar in i alla förförande glasfasader och skyltfönster fylls jag av ett visst obehag. Bakom den imponerande och skinande ytan finns ett allt annat än öppet samhälle.

Sofia Nerbrand

Sofia Nerbrand är chefredaktör för magasinet Neo.

Är det något kul på tv i kväll?

FOTO: VIKTOR KOROTAJEV/REUTERS

INBLICK | Putin

Ordning men ingen reda i Ryssland

Nej, det gick inte rätt till när Nursultan Nazarbajev härom veckan omvaldes till president i Kazakstan. Samma slutsats som OSSE:s valövervakare drog på plats var det möjligt att dra på grundval av segersiffrorna: Nazarbajev fick 91 procent av rösterna. Rysslands president Vladimir Putin gratulerade dock till en rättvis valseger.

Inte heller valen i Ryssland håller förstås demokratiska mått. Anklagelser om valfusk förekom senast i samband med lokalvalen i Moskva. Nyligen vann också Putins parti valen i Tjetjenien, men oberoende av valsekeln är det Kremls handgångne man Ramzan Kadyrov som bestämmer med stöd av en egen lilla armé.

Hur det är att leva i skräckväldets Tjetjenien är ett av de starkaste reportagen i den ryska journalisten Anna Politovskajas bok *Putins Ryssland* (Ordfront 2005). Hon gör också nedslag hos värnpliktiga som misshandlats eller dödade av sina befäl, hälsar på gamla vänner som kommit upp sig med maffians hjälp och beskriver hur man kan ta för sig av statens egendom.

Och fler böcker kommer att skrivas, till exempel om nyhetsankaret på tv-stationen RenTV, som stängdes ute från jobbet av säkerhetsvakter. Hon var alltför frispråkig och ansåg att tittarna borde informeras om att åklagarämbetet lagt ned utredningen mot försvarsministerns son: han hade kört över en kvinna.

President Putin talar om ordning och reda, men det är rättslöshet som präglar Ryssland. Torrare data över utvecklingen finns hos Freedom House, som inte längre betecknar Ryssland som ett fritt land. I Transparency Internationals korruptions-ranking hamnar Ryssland på 126:e plats av 159 stater. Och utvecklingen fortsätter att gå i fel riktning.

Frivilligorganisationerna har spelat en viktig roll för att hålla emot, men en överväldigande majoritet

SvD i det ryska parlamentet har i en första läsning beslutat att öka statens kontroll över dem.

12 dec 2005 Dels ska omregistrering ske, vilket ger möjligheter att förbjuda dem som man inte gillar. Dels begränsas möjligheterna att anställa utlänningar och ta emot ekonomiskt stöd utifrån. Snart ska förslaget slutbehandlas.

Putin har hävdad att inskränkningarna motiveras av kampen mot terrorismen. Det var samma motiv som fördes fram för att centralisera makten genom att avskaffa guvernörsvälerna och även för att ta kontroll över medierna. I själva verket handlar det nog om rädslan för att Ryssland ska skakas av samma rörelser som fällde regimerna i Georgien och Ukraina. Motverka dåligt utländskt inflytande, som Putin uttryckt saken. Samtidigt: orange är inne i Ryssland.

Putin har ett brett stöd och ekonomin tickar på tack vare det höga oljepriset. Det är inte mycket bevänt med oppositionen. Den olydige oligarken Michail Chodorkovskij syr säckar i Sibirien. Kanske kan den karismatiska tidigare premiärministern Michail Kasjanov åstadkomma liberal samling: han vill i alla fall försöka inför parlamentsvalet 2007.

Vladimir Putin ska lämna presidentposten 2008 (om konstitutionen inte ändras, som skett i Kazakstan). Men redan snickras det på ett system för att säkra makten: ett helt dominerande parti, en ungdomsorganisation som stöder partiet och ägnar sig åt Putinkult, statligt kontrollerade medier, ett fast tag om storföretagen, uppbyggnaden av frivilligorganisationer som ska kanalisera opinion på ett kontrollerat sätt.

Allt inramat av en resovjetisering av symboler och historiska referenspunkter.

CLAES ARVIDSSON
Ledarskribent

claes.arvidsson@svd.se

SJUKA SVENSKAR | Inte som andra?

Presley Reeds riktlinjer för sjuk-skrivningar används i 30 länder. Beskrivningen av optimala återhämtningsperioder vägleder. Något är fel om sjuktiden är längre än den borde vara, baserat på trolig behandlingseffekt.

Ett verktyg för Sverige? Försäk-

ringskassen vill i så fall anpassa riktlinjerna till "svenska förhållanden". Reed förstår inte (Läkartidningen 49/05). Har svenskar "en avvikande fysiologi"?

Nej. Det är nog inte vi som är abnormal. Vårt sjuksystem, däremot...

PER ERICSON

FOTO: CLAUD GERTSEN/SCANPIX

